

УДК 811.161.2

А. В. Бахчиванжи

кандидатка філологічних наук,
старша викладачка кафедри мовної підготовки
Одеської державної академії будівництва та архітектури

**КОМУНІКАТИВНА РОЛЬ СУДДІ: СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ
МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ В СУДОВОМУ ДИСКУРСІ**

Статтю присвячено огляду наукових концепцій судового дискурсу як різновиду юридичного дискурсу, проаналізовано основні комунікативні ролі судді в судовому дискурсі, з'ясовано основні стратегії і тактики мовленнєвої поведінки, характерної для комунікативної ролі судді в судовому дискурсі. Ґрунтовно схарактеризовано поняття комунікативної ролі, таким науковцем як Й. Стернін, який поділяє комунікативну роль на стандартну та ініціативну, а ініціативну, в свою чергу, поділяє також на дві групи: нетривалі (короткочасні, ситуативні) та тривалі (довгочасні). Здійснено огляд основних поглядів сучасних лінгвістів на проблему визначення судового дискурсу, зокрема ґрунтовно представлено мовні аспекти комунікації в судовому засіданні. Проаналізовано ступінь дослідження проблеми в лінгвістиці щодо вивчення проблем юридичного дискурсу, для прикладу представлені праці таких вчених, як Н. В. Артикуци, С. В. Дорди, Ю. Ф. Прадіда, О. Л. Доценко, О. О. Кобзєвої. Сконцентрована увага на проблемі юридичної термінології, різних аспектах мови законодавства, лінгвістичних питаннях юридичних експертиз та особливостях мовленнєвих жанрів юридичного дискурсу.

Ключові слова: судовий дискурс, комунікативна роль, комунікативна тактика, комунікативна стратегія.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Дослідження судового дискурсу (далі – СД) в українському мовознавстві належить до маловивчених питань, проте актуальність зазначеної проблематики не викликає сумнівів. СД як різновид юридичного дискурсу пов'язаний із законодавчою діяльністю та юриспруденцією, є чітко регламентованим як з боку юридичного унормування, так і мовного, оскільки передбачає відповідний вербальний ритуал здійснення судових дій. Мовний аспект судового дискурсу охоплює як етикетні форми вербального характеру (початок і завершення судового засідання, мовні формули представлення учасників СД, почерговість виступів тощо), так і лінгвопрагматичні складники (комунікативні стратегії і тактики, комунікативні ролі, зокрема мовленнєві акти, вживання перформативів тощо). У центрі уваги лінгвістів постають окремі жанрові різновиди СД, їхні сутнісні особливості, мовні засоби вираження комунікативних інтенцій у СД, проте елементи комунікативної взаємодії, аспекти рольової поведінки та стратегічного планування СД здебіль-

шого залишаються поза увагою науковців. Особливої актуальності набуває лінгвопрагматичне дослідження комунікативної поведінки учасників СД. Ми зосередили увагу на комунікативній ролі судді та стратегічних особливостях його мовленнєвої поведінки.

Ступінь дослідження проблеми в лінгвістиці. Різноманітні проблеми вивчення юридичного дискурсу було порушено у працях Н. В. Артикуци [1], С. В. Дорди [2], Ю. Ф. Прадіда [7], О. Л. Доценко [3], О. О. Кобзевої [5] та ін. Дослідники переважно зосереджені на питаннях юридичної термінології, різних аспектах мови законодавства, лінгвістичних питаннях юридичних експертних та особливостях мовленнєвих жанрів юридичного дискурсу. Наприклад, О. Л. Доценко [3] розглядала таку проблему як жанрова специфіка українського судового дискурсу, О. О. Кобзева [5] вивчала специфіку метакомунікативної стратегії у мовленні судді в американському судовому дискурсі, Л. В. Пономарьова [6] займалась проблематикою стратегії і тактики мовлення судді в судово-процесуальному дискурсі. Утім, комунікативні ролі учасників українського СД потребують ґрунтовного дослідження.

Метою нашої наукової статті є з'ясування основних стратегій і тактик мовленнєвої поведінки, характерної для комунікативної ролі судді в СД, що зумовило розв'язання таких **завдань**: визначити поняття комунікативної ролі (далі – *КР*), проаналізувати основні *КР* судді в СД, схарактеризувати комунікативні стратегії (далі – *КС*) і комунікативні тактики (далі – *КТ*) поведінки судді.

Об'єктом дослідження є мовленнєва поведінка, представлена в комунікативній ролі судді в українському СД, а **предметом** – стратегії і тактики спілкування судді в судовому засіданні.

Матеріалом для аналізу в нашій статті слугували записи виступів учасників СД, представлені в українських телепрограмах «Кримінальні справи», «Український сімейний суд» та «Судові справи» (загальною кількістю 20 епізодів), що повною мірою відтворюють перебіг реальних судових засідань і демонструють особливості мовленнєвої поведінки судді в СД.

Викладення основного матеріалу дослідження. Поняття *КР* ґрунтовно схарактеризовано Й. Стерніним, який поділяє комунікативні ролі на стандартні та ініціативні. Стандартна *КР* – це «комунікативна поведінка людини, прийнята в суспільстві для відповідної соціальної ролі та ситуації» [8, с. 114]. Зважаючи на це, людина певного соціального статусу, виконуючи певну соціальну роль, демонструє таку мовленнєву поведінку, що прийнята в суспільстві для людини цього статусу. Ініціативна *КР* це «той образ людини, що людина свідомо створює у спілкуванні для досягнення певної мети, це те, ким вона хоче «прикинутися» для досягнення поставленого завдання» [8, с. 115]. Ініціативні *КР* також поділяють на дві групи – нетривалі (короткочасні) (ситуативні) та тривалі (довгочасні).

Учасники судового дискурсу виконують чітко визначені соціальні ролі, для яких характерна відповідна комунікативна поведінка з визначеним комп-

лексом стратегій і тактик – моделей комунікативної поведінки, підпорядкованих інтенції мовців, тобто судовий «дискурс є яскравим прикладом статусно орієнтованого спілкування, в якому ролі чітко розподілені і за кожним учасником закріплені функції, визначені нормами інституту правосуддя [2]. Учасниками судового дискурсу «виступають як професіонали (суддя, прокурор, адвокат), так і непрофесіонали (підсудний, присяжні, свідки)». Розглянемо основні КР в судовому дискурсі, детерміновані статусними позиціями мовців.

КР «суддя» передбачає активну комунікативну позицію мовця: «суддя виконує функцію організатора комунікативного процесу в ході судового процесу» [2]. О. Доценко зазначає, що суддя «виконує функцію організатора комунікативного процесу в ході судового засідання» [3, с. 274]. Суддя визначає порядок судового розгляду, скерованого на повне й об'єктивне дослідження доказів, виявлення обставин, що викривають або виправдовують провину відповідача або обвинувачуваного. О. Кобзева визначає глобальну КС судді як стратегію управління, а до локальних КС уналежнює КС розпорядження, контролю, опертя на правові норми та посередництва, а також додаткову локальну КС вияву особистого ставлення [5, с. 264]. На нашу думку, для мовленнєвої поведінки судді характерні наступні КС.

1). **КС регламентації** значною мірою зумовлена домінуванням етикетної функції спілкування в судовому засіданні: суддя відкриває засідання, керує ним, задає тему і напрямок комунікативної взаємодії: *Вітаю всіх, прошу всіх сідати! Я оголошую склад суду, який буде слухати дану цивільну справу; Я оголошую судові засідання відкритим; Розпочинаємо судові засідання.* Організуючи судовий процес, суддя повинен представити всіх учасників судового засідання, оголосити предмет обговорення та виконувати всі ритуальні дії, пов'язані із судовим дискурсом.

Визначаємо цю тактику як **КТ презентації**, ритуальними формулами мовленнєвої поведінки судді в її межах є перформативні мовленнєві акти представлення учасників судового засідання, оголошення присутніх та їх виступів, а також формули надання реплік комунікантам, напр.: Суддя: *Запросить наступного свідка, Оксану Коляденко. Доброго дня, присядьте. Розкажіть нам, що Ви знаєте про події в ніч з 23.03. на 24.03? (Судові справи, серія «Викрадена студентка», 2015).* Сталі етикетні формули та висловлення, що містять представлення інших учасників охоплюють тактики самопрезентації і власне презентації. Адресатами судді в таких випадках стають секретар, судовий розпорядник, свідки, потерпілі та ін.

КТ презентації судових дій пов'язана з представленням КР основних учасників судового засідання, напр.: Суддя: *Оголошується склад суду, який буде слухати дану справу: головуєчий суддя Окіс, при секретарі Ангеліної, за участі прокурора Бойкого, захисника-адвоката Солодкого. Розпочинаємо судові слідство. Пане прокурор, озвучте нам обвинувачення (Судові справи, серія «Викрадена студентка», 2016).* Регламентації підлягають насамперед мовлен-

неві дії комунікантів, послідовність і характер яких і визначає суддя відповідно до правил судового ритуалу.

Іншими тактиками в межах КС регламентації вважаємо наступні.

КТ модерації, відповідно до якої у судовому засіданні суддя виконує комунікативну функцію модератора процесу, тому він регламентує мовленнєві ходи всіх учасників СД, напр.: Суддя: *До потерпілого будуть питання?* Прокурор: *Ні, Ваша честь.* Суддя: *Перейдемо тоді до допиту свідків. Запросіть Сахновського О. Г.* (Кримінальні справи, ст. 152, 2014); Суддя: *Суд іде до нарадчої кімнати приймати рішення* (Сімейний суд, ст. 153, 2016). Суддя регулює і мовленнєві, і реальні дії інших учасників. Найчастіше суддя звертається до прокурора і захисника з метою пересвідчитися, що вони не мають запитань до учасників судового засідання.

Ведення справи повинно відбуватися в певному порядку, якщо ж цей порядок порушується, суддя має право перервати будь-якого з учасників суду і повернутися до визначеного регламенту, напр.: Суддя: *Так, прохання свідка цілком справедливе, якщо Ви будете зважати допиту, я Вас просто попрошу залишити судову залу, дайте можливість закінчити допит!* (Сімейний суд, ст. 153, 2016). Л. Пономарьова визначає тактики дотримання процесуальних норм, наполегливої рекомендації та полягання виконання дії [6, с. 309–312]. Проте ми об'єднуємо їх у межах тактики модерації.

КТ актуалізації інформації полягає в оприлюдненні відомої інформації, у репрезентації в суді тих фактів або позицій, що були відомі в ході досудового слідства, але мають бути озвучені під час суду, напр.:

Суддя: *Підсудна, Кулічко, Ви почули пред'явлене звинувачення, Ви визнаєте себе винною?*

Підсудна: *Ні, Ваша честь. Я не розумію в чому наша провина, ми просто жертви. Я буду давати свідчення* (Кримінальні справи, ст. 189, 2015).

Суддя виступає активним мовцем, який ставить питання не для того, щоб отримати відповідь (яку він уже знає), а представити цю інформацію всім зацікавленим комунікантам. Як модератор, суддя обирає, яка інформація є релевантною, зважаючи на це він і формулює питання. При цьому адресати або повторюють свої попередні свідчення, або уточнюють те, що формулює суддя. У такий спосіб йдеться не про власне допит, а про відтворення процесу допиту, напр.:

Суддя: ***Розкажіть про той день, коли стався злочин.***

Постраждалий: *В той вечір вона до мене дзвонила і казала, що за нею слідкує цей тип. Хвилювалася дуже. Мала їхати до своєї куми ночувати* (Судові справи, серія «Убивчі ревнощі», 2013).

У наведеному прикладі суддя вимагає від постраждалої відтворення подій, описаних у судовій справі, тобто звичайного повторення попередніх свідчень, актуалізуючи найважливішу інформацію.

КТ паспортизації полягає у визначенні особи учасників судового процесу: на вимогу судді

Суддя: *Переходимо до допиту свідків. Пане розпоряднику, запросіть до судової зали першого свідка. Приходько Інну Василівну. Добрий день, присядьте, будь ласка. Назвіть ваші анкетні дані.*

Свідок: *Приходько І.В., я мати Тетяни Станюк. Пенсіонерка (Сімейний суд, ст. 153, 2016).*

Суддя називає в судовому засіданні основні відомості про інших комунікантів, зокрема про тих, хто буде наступним виступати. Обов'язковими відомостями паспортного типу є прізвище, ім'я та по батькові; вік, місце проживання (часто повна адреса) та рід занять, напр.: Суддя: *Пане розпоряднику, запросіть, будь ласка, свідка Мереца Ібрагімова (45 років, продавець, живе у м. Києві) (Кримінальні справи, ст. 189, 2016).* КТ паспортизації має ритуальний та етикетний характер у межах КС презентації.

2). **КС встановлення об'єктивної істини**, тобто відповідності висновків суду про всі суттєві та юридично значущі обставини події злочину, що мали місце. Передбачає прямі питання, на які адресат має дати конкретні відповіді, напр.:

Суддя: *В якому стані була потерпіла?*

Свідок: *У важкому стані, вона могла б загинути, якби ми вчасно не приїхали.*

Суддя: *З матеріалів справи саме ви викликали міліцію, чому?*

Свідок: *Перш за все, коли ми виявляємо наркотики, ми повинні викликати міліцію, а по-друге, що мене насторожило, це те, що на тілі дівчини було багато синців, на руках були сліди від наручників (Судові справи, серія «Викрадена студентка», 2016).*

О. Іссерс викремлює діалогічні стратегії як додаткові та вважає, що вони «використовуються для моніторингу теми, ініціативи, ступеня розуміння у процесі спілкування» [4, с. 106], тобто суддя є «модератором» судового дискурсу, оскільки керує діалогом.

Істина встановлюється шляхом доведення та за допомогою доказів і аргументів, тому сюди належать діалогічні **КТ логічного висновку** – опоненти, спираючись на правила формальної логіки, роблять певні висновки, напр.: Суддя: *Пані відповідач, ви постійно заперечуючи своєму чоловіку, він що говорить неправду?* (Сімейний суд, ст. 158, 2013); та **КТ доведення неспроможності вимог/доказів** – використовуючи наявні в суді документи, докази, повністю спростовуються або змінюються вимоги сторін, напр., суддя ставить запитання:

Суддя: *Чому ж ви нам одразу не розповіли цю історію?*

Свідок: *Просто злякався (Судові справи, серія «Убивчі ревнощі», 2013).*

Проте основною **КТ є прямого запиту**, що передбачає зняття неозначеності та отримання нової фактичної інформації в судовому засіданні, напр.: Суддя: *Що ви можете пояснити суду по даній справі. Чому в той час, коли кафе було закрито, санітарний день був, там опинився підсудний?* (Кримінальні справи, ст. 348, 2015). Звідси надання переваги з'ясувальним питальним реченням, що потребують розгорнутої відповіді.

3). **КС пошуку аргументації** використовується для підтвердження інформації або для обмірковування наступного питання. На відміну від попередньої стратегії КС аргументації скерована не на результат, а на процес: суддя визначає аргументативну базу та переконливу поведінку кожного з учасників СД. Крім того, він демонструє усім комунікантам аргументи і докази, що мають стати достатніми для обґрунтування подальшого рішення.

Суддя: *Цей шлюб одразу був нещасливим?*

Свідок: *Як тільки Анна та Михайло одружилися, в Михайла сталися зміни. Говорив що у нього виникли батьківські відчуття, почуття, що любить свою сім'ю* (Сімейний суд, ст. 168, 2015).

Основною КТ вважаємо **тактику збирання інформації**: суддя звертається до всіх зацікавлених учасників судового процесу з вимогою повідомити інформацію по суті справи. Саме ця інформація має стати підґрунтям для об'єктивних висновків і слугувати аргументативною базою для остаточного рішення, напр.: Суддя: *Що ви хочете повідомити суду?* (Кримінальний суд, ст. 152, с. 2016); Суддя: *Розкажіть вашу версію подій в деталях* (Кримінальний суд, ст. 189, с. 2015).

Також у межах цієї стратегії визначаємо **тактику повтору**, перепитання адресата, напр.: Суддя: *Я хочу Вас перепитати, згідно цих паперів, я бачу, що умови перебування дитини були поганими. Які вони були на Вашу думку?* (Сімейний суд, ст. 158, 2015). У такому разі мовець подає певний аргумент, щоб пересвідчитися, що він відповідає дійсності. Мовець сам формулює ключове положення, а від співрозмовника вимагає лише підтвердження або заперечення.

У межах цієї КС фіксуємо й **тактику наведення аргументів**, коли суддя залучає до справи наявні свідчення незалежних експертів, довідки, інші письмові матеріали, напр.: Суддя: *Послухаємо тепер листа від Борош Людмили Євгенівни з органу опіки і піклування, у якому сказано щодо визначення місця проживання малолітньої дитини Козолій Юлії, 2010 року народження в результаті обстеження житлово-побутових умов проведена бесіда з батьками дитини за місцем проживання Козолій Анни є необхідні умови для проживання малолітньої дитини та її повноцінного розвитку* (Сімейний суд, ст. 168, 2015). Незалежні аргументи суддя зачитує, оприлюднюючи в судовому засіданні.

Отже, ця КС також належить до діалогічних, проте вона скерована не на підтримання діалогу, а на пошук ґрунтовної аргументації в судовому дискурсі. Мовець у межах КС пошуку аргументації визначає потрібний обсяг і якість отриманих доказів, вирішує, чи продовжувати розгляд справи з огляду на наявність / відсутність аргументативної бази.

4). **КС консолідації** належить до кооперативних стратегій і передбачає бажання учасників процесу вирішити питання швидко, якщо можливо, зі збереженням стосунків. При цьому ініціатором тут виступає саме суддя, напр.: Суддя: *Шановний позивач, із слів Вашої дружини видно, що Вона Вас кохає,*

можливо, Ви задумаєтесь, щоб зберегти стосунки? (Сімейний суд, ст. 189, 2014); Шановний відповідач, можливо, Ви переоціните свій спосіб життя і одумаєтесь? (Кримінальні справи, ст. 248, 2016). З цією метою використовують тактики пропозиції та згоди.

КТ пропозиції – під час судового процесу суддя пропонує учасникам висловлювати свої позиції, закликаючи їх до результативної співпраці, напр.: Суддя: **Пропоную** послухати версію потерпілих (Кримінальні справи, ст. 152, 2016); Суддя: **Давайте** тоді **запросимо** вашого свідка, що він нам може такого сказати (Кримінальні справи, ст. 168, 2015). На мовному рівні використовуються мовленнєві акти перформативного типу із висловленням пропозицій до учасників судового засідання, а також етикетні форми ввічливості, що спонукають адресатів до виголошення власних виступів і реплік.

КТ тактики згоди – суддя консолідує учасників судового засідання у прийнятті одностайних рішень, напр.: Суддя: *Добре, ми вас почули. Будуть ще питання?* (Сімейний суд, серія «Помста акушеру», 2016); Суддя: *Клопотання пані прокурор задовольнити і викликати в якості свідка Голодько Ніну. Оголошується перерва і встановлення особи свідка, щоб викликати її в суд* (Сімейний суд, ст. 189, 2014).

Різновидом реалізації КТ згоди є утвердження відсутності заперечення, що визначено етикетними вербальними формулами СД, напр.: Суддя: **Не заперечую**, якщо це якось допоможе справі?! *Запросить свідка Повкоченко Олександра Михайловича. Назвіть свої анкетні дані* (Судові справи, серія «Викрадена студентка», 2016). У СД ця КТ є симетричною до тактики згоди, оскільки в цьому разі дозволу просить співрозмовник судді, напр.:

Адвокат: *Мій помічник Бортник А. Г. отримав для суду досить важливу інформацію, і прошу для допиту запросити його.*

Суддя: **Не заперечую** (Сімейний суд, серія «Помста акушеру», 2016).

Отже, КТ консолідації реалізована в діалогічній взаємодії судді з іншими учасниками судового процесу, при цьому інтенцією мовця є досягнення згоди зі співрозмовниками, залучення їх до співпраці.

5). **КС оголошення вироку (вердиктивна)** актуалізує перформативність СД як перформативної комунікативної події, метою якою є ухвалити рішення щодо правопорушення. Вирок суду є остаточним рішенням, яке ухвалює суддя на підставі аналізу всіх фактів, аргументів і доказів, представлених у судовому засіданні, напр.: Суддя: *Оголошується вирок іменем України. Суд у складі головної судді Захарової О. С., при секретарі Зорнаджи, за участю прокурора Рогози, захисника-адвоката Деледівки, розглянувши кримінальну справу за обвинуваченням Ілько С. В. У вчиненні трьох злочинів передбаченого ч.4 ст.152, ч.4 ст. 15, ч.1 ст. 152 ККУ, тобто згвалтування, що спричинило особливо тяжкі наслідки, згвалтування вчинено повторно, замах на згвалтування встановив Ілько С. В. визнати винною. Керуючись ст. 323, 324, 327 КПУ суд засудив: визнати винною, призначивши їй покарання шляхом поглинання мени*

суворим, більш суворим у вигляді 13 років позбавлення волі. Судовий розгляд оголошується закритим! (Кримінальні справи, ст. 152, 2015). Ця стратегія виражає основне призначення КР судді, інтенцією якої є утвердження правосуддя, тобто вирок є комунікативною інтенцією СД.

Зважаючи на це, мовленнєвими формулами виголошення вироку є етикетні конструкції регламентативного типу, а також вердиктиви, що вказують на прийняте рішення, напр.: **Іменем України. Оголошується обвинувачення Нестеренко М. Л. у навмисному вбивстві Нестеренко О.Г та крадіжки, що завдала значної шкоди за ч.1, ст.115, ч.3, ст.185 ККУ** (Судові справи, серія «Убивчі ревності», 2013). Ритуальними формулами вважаємо «Іменем України» (обов'язково вказується і в судовому рішенні); вказівка на можливість оскарження рішення та формула завершення судового засідання.

Проте основним компонентом у межах цієї стратегії є винесення вироку, що об'єднує мовленнєві акти вердиктивного та репрезентативного типу.

Висновки дослідження. КР судді представлена в СД стратегіями регламентації, встановлення об'єктивної істини, пошуку аргументації, консолідації та оголошення вироку з відповідними тактиками реалізації. КС регламентації реалізована за допомогою КТ презентації, модерації, актуалізації інформації та паспортизації; КС встановлення об'єктивної істини – за допомогою КТ логічного висновку, доведення неспроможності вимог/доказів та прямого запиту; КС пошуку аргументації – за допомогою КТ збирання інформації, повтору та наведення аргументів; КС консолідації – за допомогою КТ пропозиції і згоди; вердиктивна КС – за допомогою вердиктивних і репрезентативних мовленнєвих актів.

Література

1. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія. Київ: Стилос, 2004. 277 с.
2. Дорда С. В. Юридичний дискурс як особлива модель інституціонального дискурсу [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://lib.uabs.edu.ua/library/P_Visnik/Numbers/2_5_2011/05_01_02.pdf
3. Доценко О. Л. Жанрова специфіка українського судового дискурсу. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2008. Вип. 24. Ч. 1. С. 269–280.
4. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. Москва: КомКнига, 2006. 288 с.
5. Кобзева О. О. Метакомунікативна стратегія у мовленні судді в американському судовому дискурсі. *Вісник Житомирського державного університету*. 2014. Вип. 5 (77). Філологічні науки. С. 264–268. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://visnyk.zu.edu.ua/Articles/77/46.pdf>
6. Пономарьова Л. В. Стратегії і тактики мовлення судді в судово-процесуальному дискурсі. *Теоретична і дидактична філологія*. 2010. № 8. С. 309–312.
7. Прадід Ю. Ф. У царині лінгвістики і права. Сімферополь: Ельнью, 2006. 256 с.
8. Стернин И. А. Введение в речевое воздействие. Воронеж: Полиграф, 2001. 252 с.

References

1. Artykutsa N. V. *Mova prava i yurydychna terminolohiya* [Language of law and legal terminology]. Kyiv: Stylos, 2004. 277 s.
2. Dorda S. V. Yurydychnyy dyskurs yak osoblyva model' instytutsional'noho dyskursu [Legal discourse as a special model of institutional discourse]. Rezhym dostupu: http://lib.uabs.edu.ua/library/P_Visnik/Numbers/2_5_2011/05_01_02.pdf
3. Dotsenko O. L. Zhanrova spetsyfika ukrayins'koho sudovoho dyskursu. [Genre specifics of the Ukrainian judicial discourse.] *Movni i kontseptual'ni kartyny svitu*. 2008. № 24 (1). S. 269–280.
4. Issers O. S. Kommunikativnyje stratehii i taktiki russkoj rechi [Communicative strategies and tactics of Russian speech]. Moskva: KomKnyha, 2006. 288 s.
5. Kobzyeva O. O. Metakomunikativna stratehiya u movlenni suddi v amerykans'komu sudovomu dyskursi [Metacommunicative strategy in the speech of a judge in the American judicial discourse]. *Visnyk Zhytomyr's'koho derzhavnoho universytetu*. 2014. Vyp. 5 (77). Filolohichni nauky. S. 264–268. Rezhym dostupu: <http://visnyk.zu.edu.ua/Articles/77/46.pdf>
6. Ponomar'ova L. V. Stratehiyi i taktiky movlennya suddi v sudovo-protsesual'nomu dyskursi [Strategies and tactics of speech of the judge in the judicial discourse]. *Teoretychna i dydaktychna filolohiya*. 2010. № 8. S. 309–312.
7. Pradid Yu. F. U tsaryni linhvistyky i prava [In the field of linguistics and law.]. Simferopol': El'in'о, 2006. 256 c.
8. Sternyn Y. A. Vvedenije v rechevoje vozdestvije [Introduction to speech impact]. Voronezh: Polyhraf, 2001. 252 s.

Bakhchivanzhi A. V.

COMMUNICATIVE ROLE OF A JUDGE: STRATEGIES AND TACTICS OF SPEECH BEHAVIOR IN JUDICIAL DISCOURSE

The article is devoted to the review of scientific concepts of judicial discourse as a kind of legal discourse, analyzes the main communicative roles of a judge in judicial discourse, clarifies the main strategies and tactics of speech behavior characteristic of the communicative role of a judge in judicial discourse. The concept of communicative role is thoroughly characterized by such a scientist as J. Sternin, who divides the communicative role into standard and initiative, and initiative, in turn, is also divided into two groups: short-term (short-term, situational) and long-term (long-term). The main views of modern linguists on the problem of defining judicial discourse are reviewed, in particular, the linguistic aspects of communication in court are thoroughly presented. The degree of research of the problem in linguistics on studying the problems of legal discourse is analyzed, for example the works of such scientists as N. V. Artykutsa, S. V. Dordy, Yu. F. Pradid, O. L. Dotsenko, O. O. Kobzeva are presented. The focus is on the problem of legal terminology, various aspects of the language of legislation, linguistic issues of legal expertise and features of speech genres of legal discourse.

Key words: judicial discourse, communicative role, communicative tactic, communicative strategy.